

Be wise – condomise?

naar verbeterde HIV/AIDS-
voorlichtingsteksten in een
multiculturele samenleving

Prof. dr. Carel Jansen

Bedrijfscommunicatie Letteren, KU Nijmegen

Be wise – condomize?

naar verbeterde HIV/AIDS-
voorlichtingsteksten in een
multiculturele samenleving

project gesteund door SANPAD

South
Africa -
Netherlands Research
Programme on
Alternatives in
Development

deelnemende onderzoekers

+ UNISA (Universiteit van Suid-Afrika)

- Piet Swanepoel
- Dineke Ehlers (promovenda)
- Elvis Saal (promovendus)

+ Universiteit van Pretoria

- Adelia Carstens
- Ms Lilian Gangl (promovendus)

+ Universiteit van Stellenbosch

- Leon de Stadler
- Ruth Baitsewe (MA-studente)

deelnemende onderzoekers

+ Universiteit Twente

- Henk Boer
- Michaël Steehouder

+ Universiteit van Tilburg

- Fons Maes
- MA studenten (drie per jaar, gemiddeld)

+ KU Nijmegen

- Hans Hoeken
- Carel Jansen
- MA studenten (zes per jaar, gemiddeld)

achtergrondinformatie

- bron: Nelson Mandela Foundation / Human Sciences Research Council (2002)
- gebaseerd op onderzoek onder representatieve steekproef uit de bevolking (N=8428)
- informatie afkomstig uit interviews en HIV-tests onder vrijwel alle respondenten

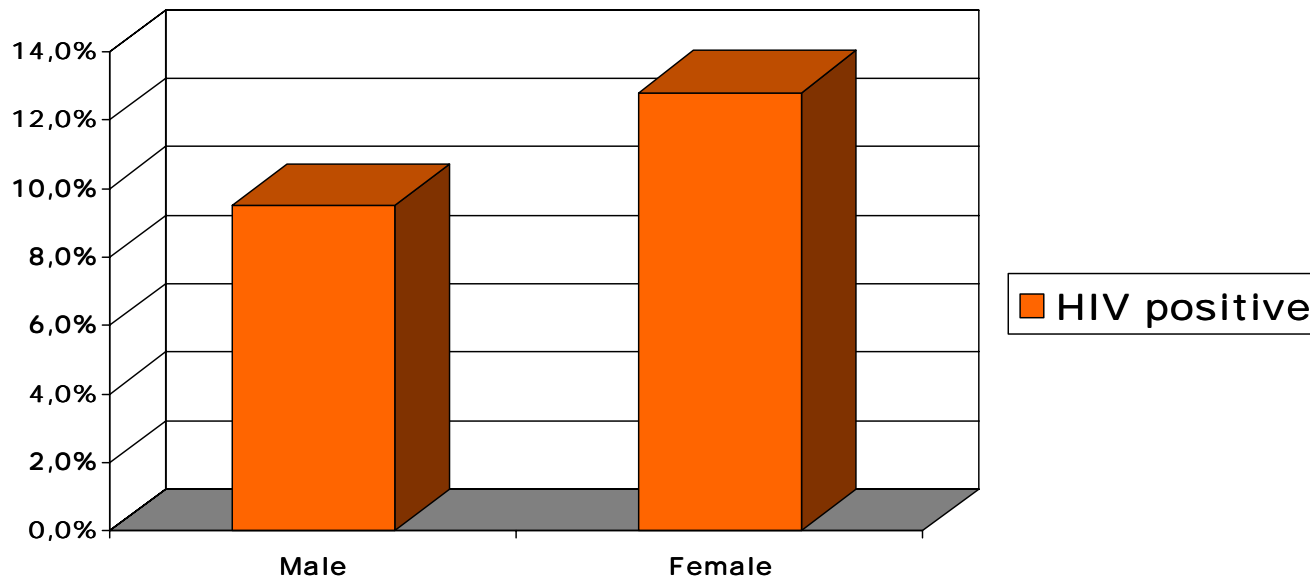
uitkomsten

- circa 11.4 % van de ruim 40 miljoen inwoners van Zuid-Afrika ouder dan twee jaar is nu HIV-positief

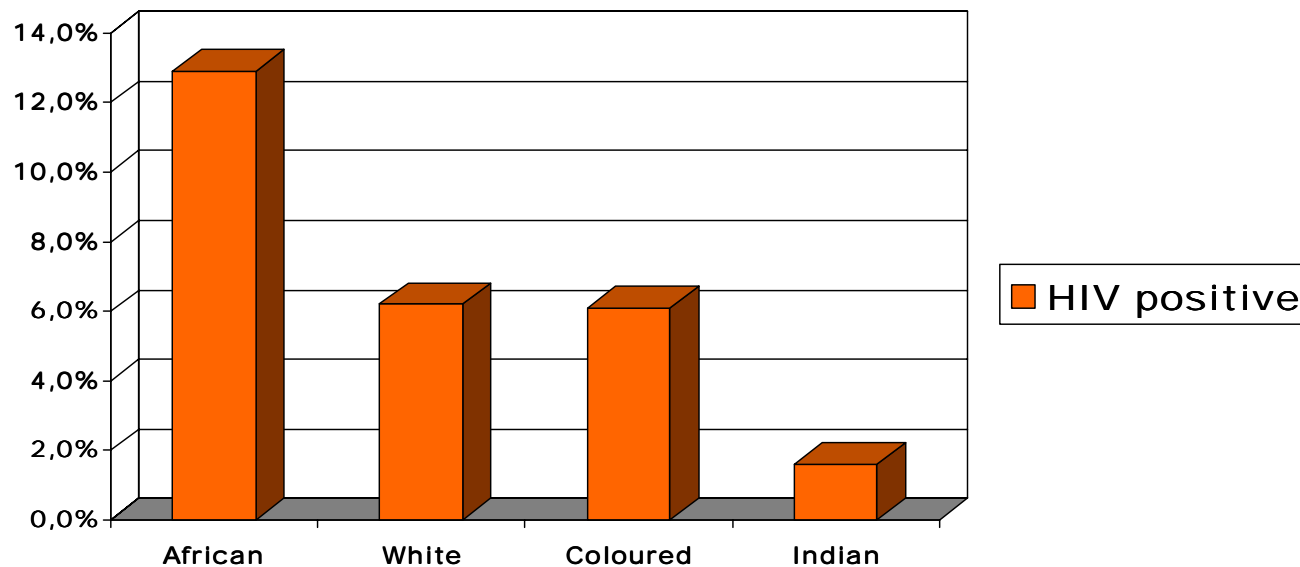
uitkomsten

- HIV-besmetting komt bij mannen en vrouwen voor

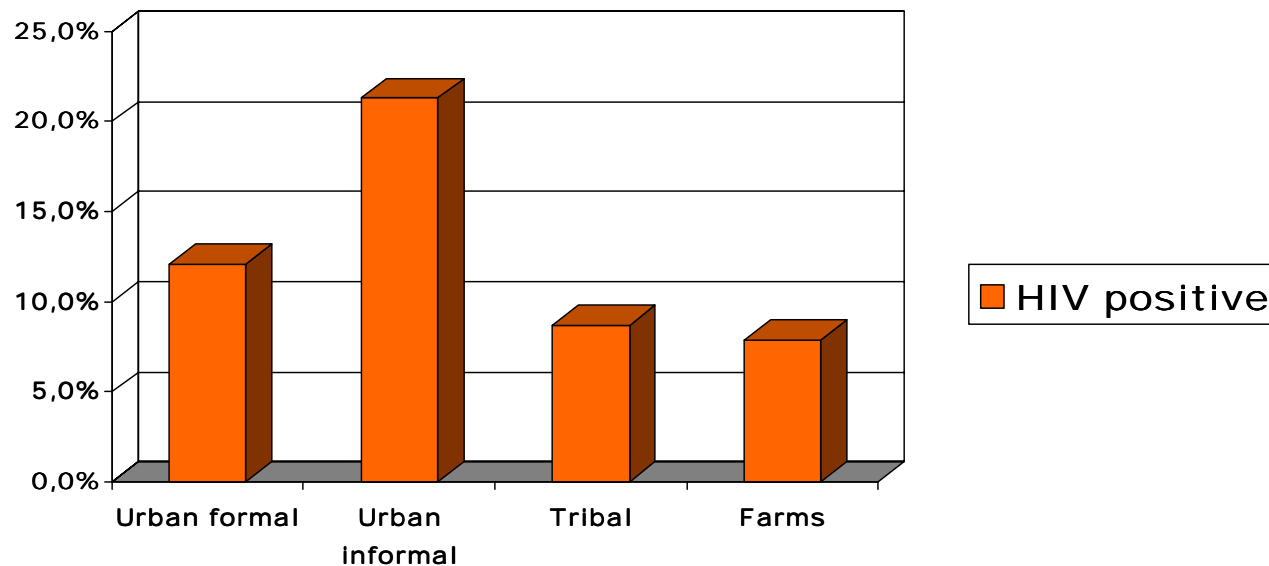
uitkomsten

- HIV-besmetting is niet gebonden aan etnische afkomst

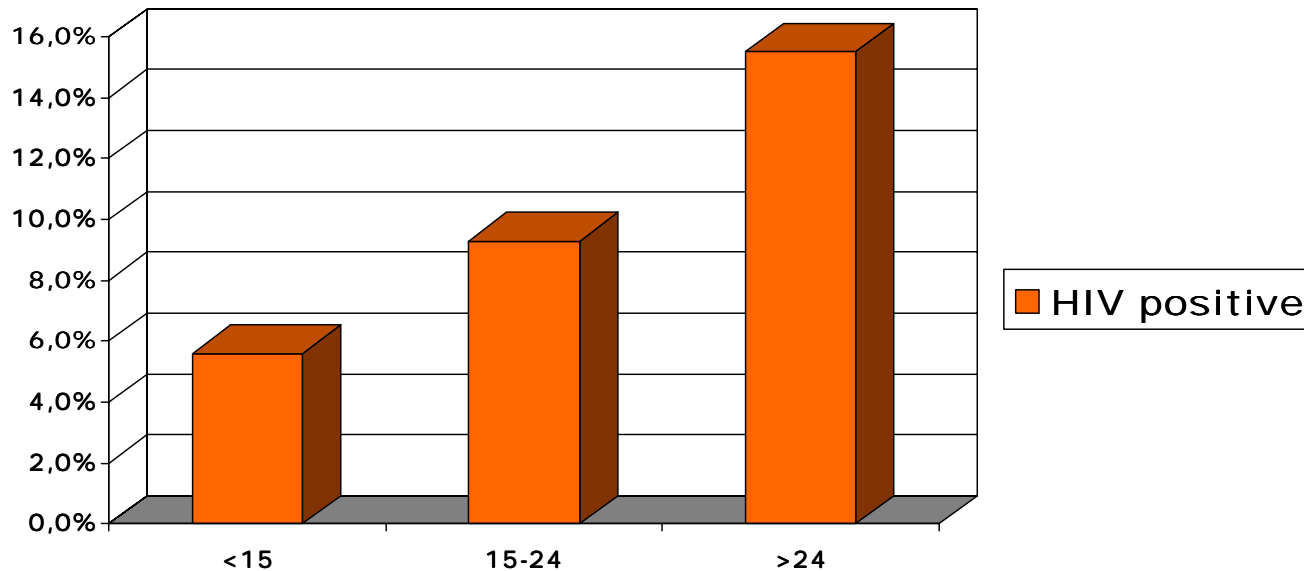
uitkomsten

- HIV-besmetting komt niet alleen voor in 'informele woongebieden'

uitkomsten

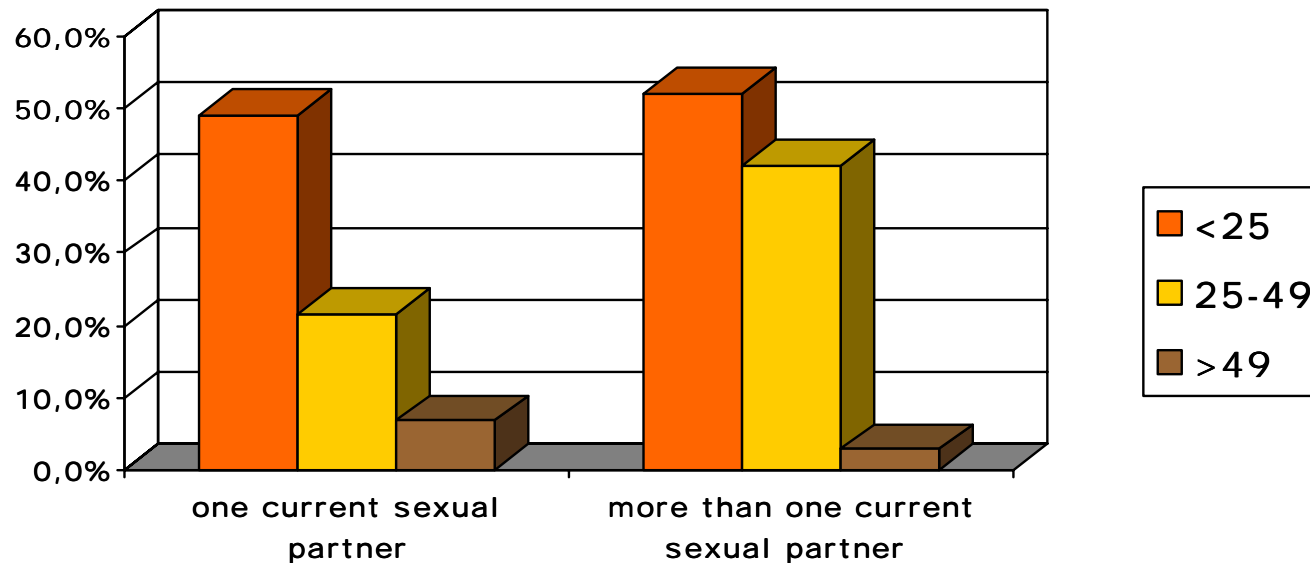
- HIV-besmetting komt niet alleen bij volwassenen voor

uitkomsten

condoomgebruik is niet algemeen

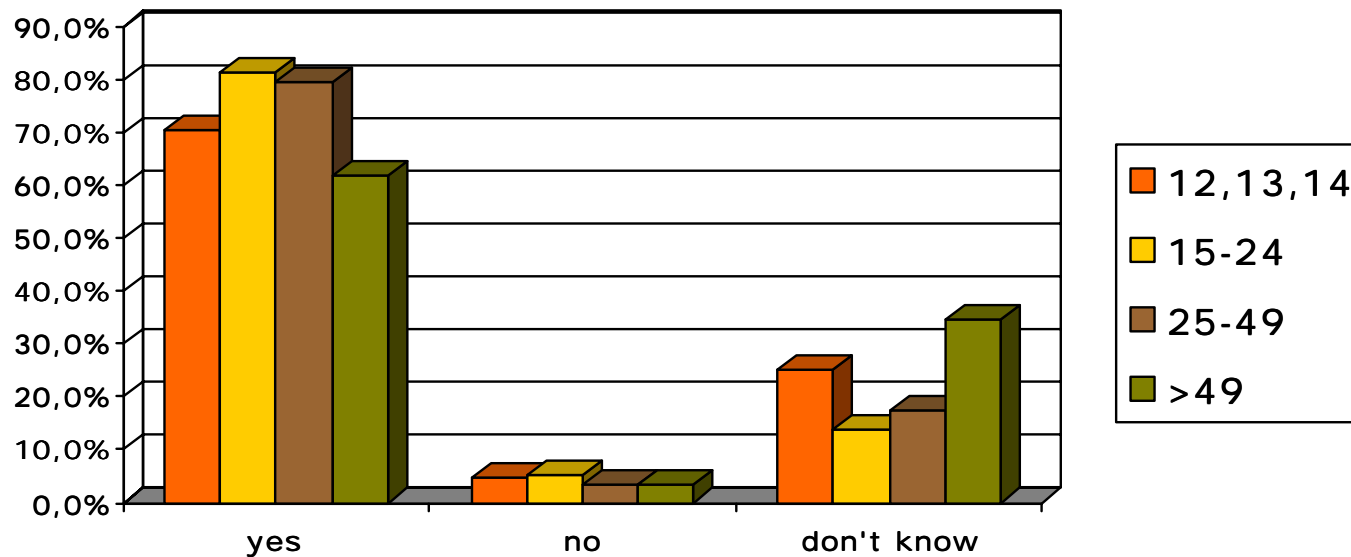
condom use during the last sexual intercourse:

uitkomsten

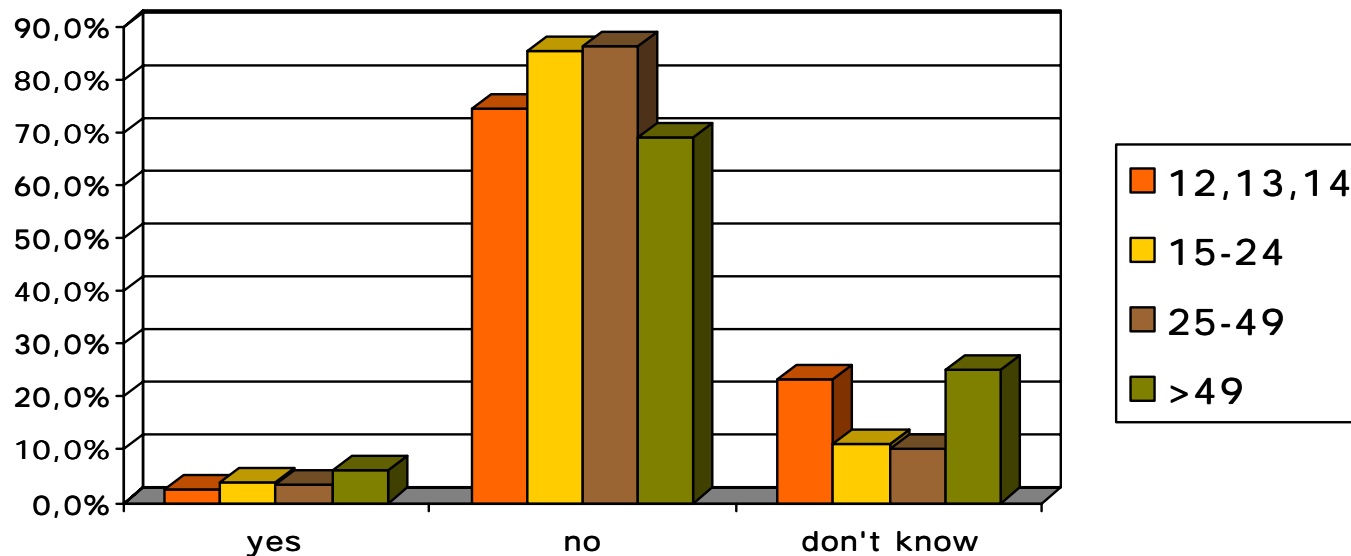
■ kennis over HIV/AIDS is beperkt

HIV causes AIDS

uitkomsten

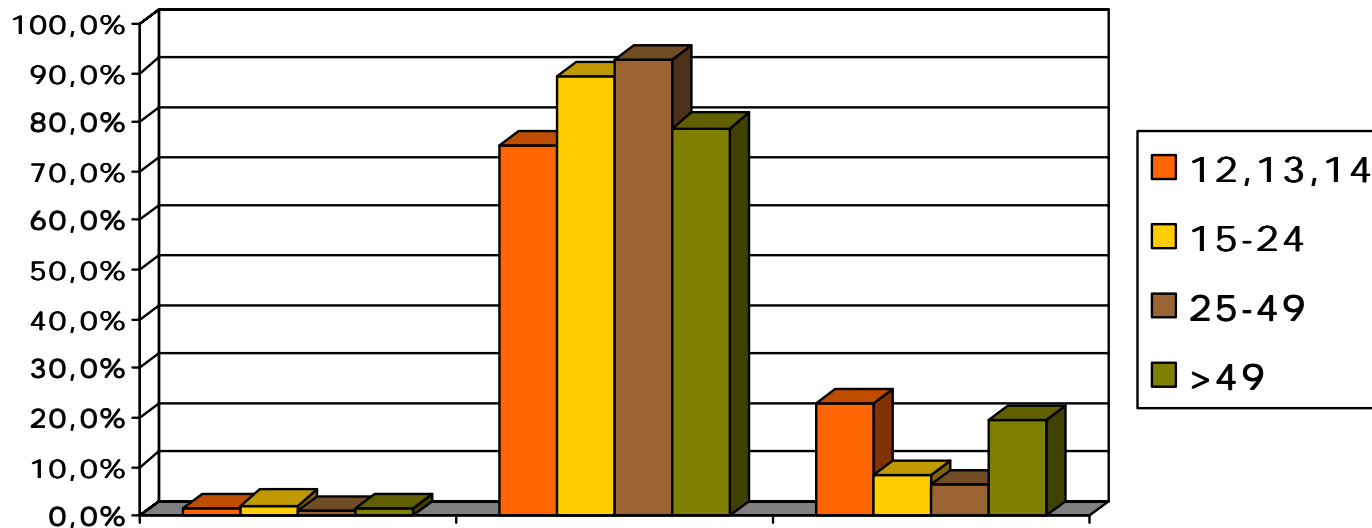
- kennis over HIV/AIDS is beperkt
AIDS can be caused by witchcraft

uitkomsten

✚ kennis over HIV/AIDS is beperkt

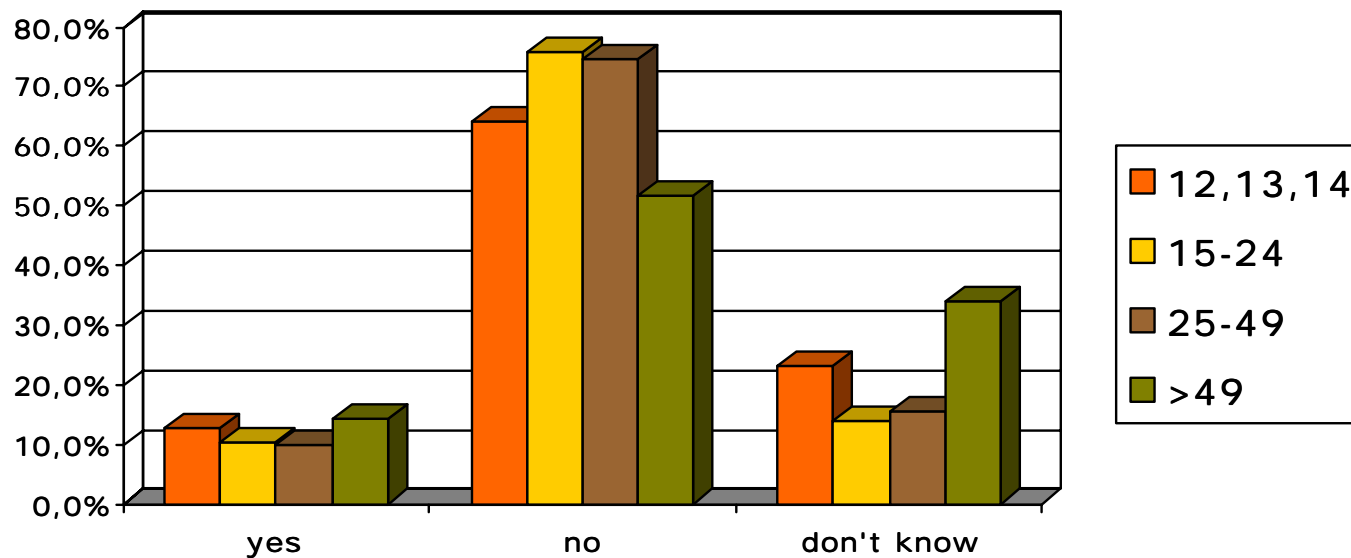
AIDS can be cured by sex with a virgin

uitkomsten

■ kennis over HIV/AIDS is beperkt

HIV can be transmitted by kissing:

achtergrondinformatie

- + tot nu toe slechts beperkte inspanningen rond HIV/AIDS voorlichting in Zuid-Afrika
- + nauwelijks pogingen tot een systematische evaluatie van het effect van HIV/AIDS voorlichtingsteksten
- + weinig aandacht voor culturele variatie binnen de doelgroep

onderzoeksvraag

- welke keuzes in inhoud, vorm en formulering
  - leiden tot een grotere effectiviteit van voorlichtingsteksten over HIV/AIDS
  - voor de diverse culturele en demografische doelgroepen in Zuid-Afrika

cultuurverschillen: het PEN-model

- zie Airhihenbuwa (1989) en Van Dyk (2001)
- ✚ onderscheid wordt gemaakt tussen diepgewortelde Afrikaanse overtuigingen en gebruiken die
  - het effect van AIDS preventieprogramma's **positief** beïnvloeden
  - vanuit westers perspectief als **exotisch** beschreven kunnen worden
  - het effect van AIDS preventieprogramma's **negatief** beïnvloeden

negatieve gebruiken

- wisselende sexuele partners
- reinigingsrituelen
  - weduwe moet geslachtsgemeenschap hebben met broer of neef van overleden echtgenoot
- sex als geschenk
  - gastheer biedt seksuele gunsten van echtgenote of dochter aan

positieve gebruiken

- verbod op geslachtsgemeenschap
- voor het huwelijk
- buiten het huwelijk

exotische gebruiken

- polygame huwelijken waar geen van de partners andere sexuele contacten heeft
- rituelen
  - besnijdenis van mannen
  - rituele tatoeages

negatieve overtuigingen

+ overtuiging dat condooms

- de volgroeiing van de foetus in de weg staan
- 'the gift of self' blokkeren

negatieve overtuigingen

+ overtuiging dat condooms

- de volgroeiing van de foetus in de weg staan
- 'the gift of self' blokkeren

Be wise - condomize?

subproject rond fear appeals

■ doel:

- nagaan wat voor fear appeals welke effecten hebben bij de diverse doelgroepen

fear appeals

- tot nu toe één publicatie beschikbaar over relatie tussen:
  - soorten fear appeal in HIV/AIDS teksten
  - culturele achtergrond van de lezers

fear appeal experiment

Murray-Johnson et al. (2001)

- legden Taiwanese en Amerikaanse studenten twee teksten voor
  - IND-tekst, appellerend aan individualisme
  - COL-tekst, appellerend aan collectivisme

fear appeal experiment

veronderstelling

- **IND**-tekst vooral effectief bij Amerikaanse studenten
  - VS is immers individualistisch
- **COL**-tekst vooral effectief bij Taiwanese studenten
  - Taiwan is immers collectivistisch

tekstfragmenten

+ IND-tekst

- *She knows that she will most likely die from it
[...] She thinks her life has been ruined*

+ COL-tekst

- *She knows that her family honor has been destroyed. Her friends look down on her family
[...] She thinks her family lives are ruined.*

verwachting (op basis van Hofstede

+ Taiwanese studenten zijn overwegend
collectivistisch

+ Amerikaanse studenten zijn overwegend
individualistisch

uitkomst van meting met individuele waarden-schaal (Triandis)

+ Taiwanese studenten zijn overwegend
individualistisch

+ Amerikaanse studenten zijn overwegend
collectivistisch

nu in voorbereiding

■ replicatie-onderzoek

- proefpersonen uit
  - Nederland
  - Spanje
  - Zuid-Afrika
- meer geavanceerde meetinstrumenten

tweete subproject

thema:

- verbale en visuele elementen in HIV/AIDS voorlichtingsteksten

■ doel:

- nagaan in welke situaties het gebruik van beeldmateriaal effectief kan worden gecombineerd met tekstmateriaal

pilot-onderzoek

■ uitgevoerd met medewerking van AFAPAC

- African Foundation for
- Aids Prevention
- And Counselling

■ gevestigd in Amsterdam-Zuidoost

pilot: tekstevaluatie

- plus en min methode
- twaalf Ghanese proefpersonen
- twee binnen AFAPAC geproduceerde voorlichtingsteksten:
  - **Help Prevent Aids** (7 ppn)
  - **The Ten Commandments of AIDS** (5 ppn)
- vrijwel alleen plussen
- erg moeilijk om motivering te bespreken

pilot: vragenlijst

- + overtuigingen
- + attitudes
- + gedragsintenties

- + 30 Ghanese proefpersonen (anderen dan die de teksten evalueerden)

uitkomst vragenlijst pilot

- samenhang (Cronbach's alpha = .762) tussen reacties op drie stellingen die appelleren aan traditionele opvattingen

stellingen

- Some people think that pregnant women should have sex, because a man's semen would be good for the growth of the baby.
- Some people think that women should have sex to remain fertile. I share this opinion.
- A man's semen is good for a woman's health.

uitkomst pilot

- statistisch significante relatie tussen samengevoegde reacties op deze drie stellingen en:
  - reacties op *AIDS can be cured*
    - respondenten met traditionele opvattingen geloven dat vaker
  - antwoorden op de vraag *If I had AIDS I would visit..*
    - respondenten met traditionele opvattingen zouden vaker (ook) *sangoma* bezoeken

conclusies uit pilot

- ✚ onderzoek nodig naar specifieke problemen en mogelijkheden bij formatief tekstevaluatie-onderzoek
- ✚ onderzoek nodig naar invloed van traditionele opvattingen op effect van HIV/AIDS-voorlichtingsteksten

voorbeeld van onderzoek dat door studenten wordt uitgevoerd

- Is het mogelijk om in fear appeal-teksten over HIV/AIDS de 'perceived self-efficacy', en daarmee uiteindelijk ook het voorgenomen gedrag te vergroten?
- Welke invloed heeft de culturele achtergrond van de lezer op eventuele effecten?

tekstmateriaal

[..]

Eerst vragen wij je een informatieve tekst te lezen. Vervolgens lezen jullie het persoonlijke verhaal van Carola.

Het tweede gedeelte van het onderzoek bestaat uit een vragenlijst. Er staan vragen die betrekking hebben op de informatieve tekst en het verhaal van Carola. Deze worden gevolgd door vragen naar waarden die jij belangrijk vindt in het leven.

Ik ben Carola en ben 18 jaar. Ik zit dit jaar voor het eerst op kamers en ben net begonnen met een HBO-opleiding.

Sinds 5 maanden heb ik een relatie met Mark die ik ontmoet heb tijdens mijn vakantie. Mark is 21 jaar en ik weet dat hij al enige ervaring heeft op het gebied van seks, want hij heeft al meerdere vriendinnen voor mij gehad. Ik ben helemaal in de wolken met mijn lieve vriend, de relatie verloopt heel goed.

Vandaar dat ik erover na zat te denken om condoomgebruik met Mark te bespreken.

Ik vond dit wel een lastig onderwerp. Ik wist niet hoe Mark erop zou reageren en wat hij ervan zou vinden.

Misschien zou hij wel denken dat ik hem niet vertrouw. Ik had ook wel eens gehoord dat jongens dat minder fijn vinden en ik wist niet hoe Mark hier tegenaan keek. Misschien had ik zijn hints wel verkeerd opgevat en vindt hij dat ik te snel wil gaan.

En dan het moeilijkste: wanneer en hoe begin je erover en zal onze relatie er niet door aangetast worden?

Uiteindelijk durfde ik er toch niet over te beginnen. Ik was bang voor zijn reactie en was bang hem kwijt te raken. Ik weet nog steeds niet hoe Mark erover denkt. Inmiddels vrijen wij onveilig en ben ik nog steeds bang voor de gevolgen.

Mark ving het hartstikke goed op en gaf zelf ook aan dat hij liever veilig wil vrijen. Hij had het ook moeilijk gevonden om dit ter sprake te brengen. Ik ben blij dat ik dit ter sprake heb gebracht.

Een vriendin van mij heeft ooit wel eens onveilig gevreeën. Zij was na die tijd erg bang dat ze een soa had opgelopen en heeft zich direct laten testen. Gelukkig was er niks aan de hand, maar ze heeft wel een paar angstige dagen doorgemaakt. Het lijkt mij erg vervelend om in zo'n situatie te zitten.

Misschien moet ik eens met haar hierover gaan praten of zal ik toch maar bij Mark het onderwerp aansnijden?

voorbeeld van onderzoek dat door studenten wordt uitgevoerd

- ✚ experiment waarin effecten worden vergeleken van voorlichtingsbrochures
  - illustraties bevatten die **niet** goed aansluiten bij de tekst
  - illustraties bevatten die **wel** goed aansluiten bij de tekst
  - **geen** illustraties bevatten

voorbeeld

- afkomstig uit brochure

“VIGS in ons gemeenschap”

- p. 30-31: *Verkeerde ideeën omtrent VIGS*

- Hoe moeten illustraties in rechterkolom worden geïnterpreteerd?